

Örmény kódexművészet - kiállítás és előadás

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kiállítási képeken keresztül mutatja be az örmény kódexművészet történelmét. A kiállítást megnyitotta dr. Issekutz Sarolta, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke.

A kiállítás megnyitóján előadás keretében Zsigmond Benedek armenológus röviden beszélt az örmény nyelv és írás múltjáról, jelenéről, az örmények történelméről, a Kárpát-medencei örménység gyökereiről, a világon elsőként 301-ben államvallásként felvett kereszténységük történetéről, a 13. században az „1001 tornyú Ani” székesfővárosból való menekülésükről, évszázadokon keresztül tartó hontalanságukról, majd 350 évvel ezelőtti „hazatalálásukról” a Kárpát-medencében.

A műsorban a Duduk együttes megszólaltatta az örmény népzene és tradicionális zenét, majd az örmény konyha remekeiből kaphattak ízelítőt a látogatók.

Forrás: nemzetisegek.hu/2022/06/22/ormeny-kodexmuveszet-kiallitas-es-eloadas/

Fotók: Fabók Dávid, Balogh Jenő

Egy fotón látható Zsigmond Benedek, a Group Duduk Együttes és dr. Issekutz Sarolta

A kiállítás anyaga letölthető a www.magyarormenytudastar.hu oldalról!

Az óriási hőség ellenére is kb. 80-an voltak ott a kiállítás megnyitóján

Zsigmond Benedek

Örményország - 1. rész történelem, kultúra, erdélyi örménység

Évtizedek óta tartok előadásokat az örményekről: történelmükről, művelődésükről, valamint a magyarországi örmény közösségről. Időről időre mégis érdemes összegezni és általános képet adni egy népről és annak kultúrájáról, hiszen az évek során a kutató nézetei megváltozhatnak a kutatott témáról. Egy-két év alatt csak alig-alig észlelhetők ezek a változások, de hosszabb idő elmúltával már érdemes az összképet újra átgondolni. Ez az írás egy ilyen átfogó előadás első része, mely teljességében elhangzott az *Örmény kódexművészet* c. kiállítás megnyitóján.

A teljes cikk négy részre tagolódik. Az elsőben a legfontosabb kérdésre próbálunk meg választ adni: mi is az az örménység, mit értünk Örményország alatt, mi az örmények hazája? Ezután rátérünk az örmények hosszú történetének vázlatos ismertetésére. A harmadik részben az igen gazdag örmény kultúrából emelünk ki pár jellegzetes és általunk fontosnak tartott motívumot. Végül, de nem utolsó sorban az erdélyi örménységről beszélünk, amely által az örmény nép szorosan kötődik a magyar néphez.

1. Mi az örménység?

Az örménység egy indoeurópai nyelvű nép. Az indoeurópai nyelvek egy nyelvcsaládot alkotnak, amelynek tagjai egyetlen közös ősnyelvből, az ún. proto-indoeurópai nyelvből származnak. Az indoeurópai nyelvcsalád ágai a germán (német, angol, svéd...), a szláv (orosz, lengyel, cseh...), az újlatin (olasz, francia, spanyol...) és még sok más nyelvcsoporthoz tartoznak.

A felsorolásból látható, hogy Európa nyelveinek döntő többsége (a magyar, finn, észt, baszk és török kivételével) az indoeurópai nyelvcsaládba tartozik, éppúgy, mint Irán és India számos nyelve.

Az örménységet tehát igen ősi kapcsolat fűzi Európához. És ahogy a következőkben kiderül, ez a kapcsolat a történelem során végig megmarad, újabb és újabb elemekkel bővülve.

Ha egy mai térképen keressük, Örményország a Kaukázus-régióban fe-

szik, a Fekete- és a Kaszpi-tenger között, Törökország, Grúzia, Azerbajdzsán és Irán közé beékelődve. Az Örmény Köztársaság lakossága kb. 3 millió fő. Közélemben található egy el nem ismert állam, az Arcahi Köztársaság, amely szintén örmény lakosságú (kb. 100.000 fő). Korábbi, ismertebb nevén Hegyi-Karabah, régi-új örmény nevén Arcah 1991-ben vált függetlenné Azerbajdzsántól, amely azonban (az ENSZ-szel összhangban) a saját területének tartja és szakadár állammak tekinti.

Az örménység nagyobbik része azonban ősi hazájától távol, szétszóratásban, azaz diaszpórában él. Az örmény diaszpóra korábban Európára és Ázsiára terjedt ki, mára azonban mind az öt földrészen, szinte minden országban találunk örményeket. A diaszpórában élő örmények száma 6-7 millióra tehető, így az összörménység létszáma elérheti a 10 millió főt.

Ez a hosszú ideje tartó szétszórás az örmény identitás sokféleségét eredményezte. Ha a világ valamely részén megkérdezzük egy örményt, hogy mit jelent örménynek lenni, mit tart az örménység legfontosabb szimbólumainak és alkotóelemeinek, más és más válaszokat fogunk kapni. Kétségtelen, hogy a független Örmény Köztársaság nagy presztízzsel rendelkezik, és sokan az ottani (domináns) örmény ideológiát tartják az „érvényes” örmény identitásnak. Ez az ideológia azonban az anyaországban is vitatott, a különböző diaszpórákban élők pedig bizonyos elemekben eltérő véleményt képviselnek vagy máshová helyezik a súlypontokat.

A legtöbb örménynek azonban nincsen tudomása az örmény identitás sokféleségéről, ki-ki a maga módján vagy a közössége szerint éli meg örménységét.

Az identitáshoz kapcsolódik az örmény nyelv kérdése is. Az örmények döntő többsége szerint mindössze egyetlen örmény nyelv létezik. A valóság azonban ennek ellentmond: az időbeli és földrajzi változatok nagy része jelentős mértékben eltér egymástól.

Az őörmény és a középörmény nyelv egy mai örmény számára már nem érthető (bár egyes szavakat és nyelvtani elemeket azonosítani tud). A földrajzi változatok különbségei pedig meghaladják a kölcsönös érthetőség szintjét, ami a nemzetközileg elfogadott definíció szerint a nyelv egységét jelentené. Az örmény nyelvjárás csoportok tehát külön nyelvek tekinthetők.

Ráadásul az örmények vándorlási és hazatérési hullámai következtében egyes örmény nyelvek és nyelvjárások keveredtek egymással és új változatokat hoztak létre. Az örmény nyelvjárások e bonyolult összefüggésrendszerének kibogozására még egyetlen nyelvész sem vállalkozott.

Közben azonban az örmények elleni megszárlások megtizedelték az egyes örmény nyelvek és nyelvjárások beszélőinek számát, ami az örmény nyelvváltozatok egységesülésének kedvez.

Másfelől, a több generáció óta külföldön élő örmények nagy része ma már semmilyen örmény nyelven nem beszél: az egyesült államokbeli örmények leginkább angolul érintkeznek egymással, Brazília örményei portugálul, a nyugat-európai örmények pedig franciául, olaszul, németül — vagy éppen törökül.

Aki pedig megtartotta nyelvét, a nyugati vagy a keleti örményt, az ádázul védelmezi a sajátját a másikkal szemben. Egyes örmények szerint pedig aki nem beszél oroszul, az nem is igazi örmény. Az örmény identitás sokfélesége tehát a nyelvhez való kötődésben is kifejezésre jut.

Zsigmond Benedek előadása a kódexművészet kiállítás megnyitóján

Várady Mária

Júliusi Klub

Prof. Dr. Kabdebó Lóránt a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi karának alapító dékánja velünk volt. Mert Őt idézte Dobos Marianne, Róla emlékeztünk, kinek szelleme oly lenyűgöző volt, - most is az könyveiben -, hogy napestig hallgattuk volna Őt ritka, értékes találkozásaink alkalmával.

Sikerült megnyernünk Dobos Marianne író, a mi Kabdebó Lórántunk hitvesét az emlékeztethet, hogy megidézhessük a professzor alakját, melyhez jó segítségnek bizonyultak a tehetséges kis rokon, Mikita Dorka Júlia méltón előadott irodalmi szemelvényei.

Zárugné Tancsin Katalin a Zuglói Örmény Önkormányzat elnök-asszonya gyönyörű virágsokorral köszöntötte az idén nyolcvan éves Mariannét. Így kerek a világ. Egy dolgozószoba, két számítógép, két alkotó gyémánt-ember. Ötvennyolc év házasság.

Mi mindenről esett szó? Szamosújvárról, Gyöngyösről, Miskolcra, Erdélyről, a budapesti Dózsa György úti műhelyről. A névsor: Barsay Jenő, Szentkuthy Miklós, Kabdebó rokonok, főispánok, mérnökök, és az örök társ, „élettárs”: Szabó Lőrinc, akiről Lóránt a legtöbbet írt, közölt, kutatott, sajtó alá rendezett, szöveggondozott. Hiszszük, hogy feltáratlan terület nem maradt Gáborjáni Szabó Lőrincsel kapcsolatban.

Jó volt a Semmiért egészen női változatát hallgatni Mikita Dorka Júlia színművész-hallgató előadásában, aki igaznak láttatta a vers kegyetlen szépségét.

Nehéz eldönteni, hogy kiről szolt ez a Klubdelután. Akit Illyés Gyula 1945 május nyolcadikán a XX század legnagyobb költőjének nevez? Szabó Lőrincről, aki költővé válását Babits Mihálynak (– aki

Ady után a legnagyobb!) köszönheti? Az ő költői nagyságának megismertetését tűzte ki célul Kabdebó Lóránt fiatal magyartanár, akiből irodalomtörténész, tanácsalapító, tudós lesz. Kabdebó bonyolult nyelvészeti-szerkezeti elemzéseivel tárja fel és bizonyítja Szabó Lőrinc zsenialitását. „Nem vagyunk olyan gazdagok, hogy Szabó Lőrinc és Németh László agyüze-meiről lemondhatnánk...” írja Vas István költő. Mert az 1928-ban megírt Vezér című vers okán Szabó Lőrinc ellenségei 1945 márciusában a szovjet csapatok térhódítása nyomán támadásba lendülnek, és Hitlerhez írt óda hamis vádjával letartóztatják. Védekeznie kell annak, aki emberségből zsidókat mentett, és nem csak barátait! És Szabó Lőrincért összefognak pályatársai, Erdei Ferenc belügyminiszter hatására nem folytatnak ellene eljárást a koholt vádak miatt.

Ez utóbbi történésről Dobos Marianne *A szöttes túloldalán* című fantasztikus oknyomozó riportkönyvéből értesülhettünk. Számomra itt vált evidenciává: két szuvertén alkotó szimbiózisban, összefonódva de mégis külön, nagyszerű hiánypótló könyvet jelentetett meg. Lóránt és Marianne csalhatatlan érzékeléssel választják ki a legértékesebb EMBEREket.

Letaglózva forogatom a frissen kapott dedikált könyveket. Nem lehet letenni az izgalmas, szórakoztató interjúkat, a